

Vilppiä ja vääryyttä vastaan

Julkuudessa on aika ajoin nostettu esille tiedemaailman väärinkäytöksiä: Tutkimusluvista ei ole piitattu, tuloksia on sepitelty ja rahoittajan on annettu sanella tuloksia. Yksittäinen tutkija voi toimillaan vaikuttaa tutkimuksen etiikkaan, mutta myös tieteellisillä seuroilla ja yhteisöllä on oma tärkeä tehtävänsä hyvän tieteellisen käytännön edistämässä.

Opetusministeriö perusti vuonna 1991 tutkimuseettisen neuvottelukunnan käsittelemään tieteellisen tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja edistämään tutkimusetiikkaa. Neuvottelukunta on laatinut tutkimuseettiset ohjeet edistämään hyvää tieteellistä käytäntöä ja ehkäisemään tieteellistä epärehellisyyttä kaikissa tutkimusorganisaatioissa.

Vuonna 2002 Tutkimuseettinen neuvottelukunta julkaisi oppaan hyvästä tieteellisestä käytännöstä ja sen loukkausten käsittelemisestä. Siihen ovat sitoutuneet kaikki yliopistomme sekä valtaosa erillisistä tutkimuslaitoksista ja ammattikorkeakouluista. Tutkimuseettinen neuvottelukunta on yhdessä Tieteellisten seurojen valtuuskunnan kanssa pyytänyt tieteellisiä seuroja sitoutumaan hyvään tieteelliseen käytäntöön. Sosiaalilääketieteeseen

yhdistyksen hallitus päätti kokouksessaan 5.9.2007 liittyä sitoumukseen allekirjoittaneiden tieteellisten seurojen joukkoon.

Oppaan periaatteiden mukaan hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen kuuluvat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimuksen eri vaiheissa. Tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien on oltava tieteellisten kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä ja julkaisemisen on oltava avointa. Muiden tutkijoiden työ ja saavutukset on huomioitava. Hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää myös, että tutkijaryhmien jäsenten asema, oikeudet, kirjoittajuus, vastuut ja velvollisuudet sekä tutkimusaineistojen omistajuus ja säilytys on yhdessä sovittu ennen tutkimuksen aloittamista. Julkaistaessa rahoituslähteet on ilmaistava avoimesti ja sidonnaisuudet on tarpeen ilmoittaa niin tutkimukseen osallistujille kuin raporttien lukijoillekin.

Entä miten toimitaan, jos jokin menee vikaan? Tutkimuseettisen neuvottelukunnan opas jakaa hyvän tieteellisen käytännön loukkaukset kahteen ryhmään: piittaamattomuuteen hyvistä tieteellisistä käytännöistä sekä tieteellisessä toiminnassa tapahtuvaan vilppiin, johon kuuluvat sepittäminen, vääristely,

luvaton lainaaminen ja anastaminen. Opas esittelee myös ansiokkaasti tarkat menettelyohjeet tällaisten loukkausten tai niiden epäilyjen käsittelemiseksi. Kahdentoista kohdan prosessissa tärkeitä periaatteita ovat oikeudenmukaisuus, puolueettomuus, kaikkien osapuolten kuuleminen ja nopeus.

Hyvien tieteellisten käytäntöjen noudattaminen kuuluu koko tiedeyhteisölle, niin tutkijoille, tutkimusryhmille kuin laitoksille. Tieteellisten seurojen tehtävä on vaalia ja edistää näitä hyviä käytäntöjä. Tätähän yhdistys on jo kauan tehnytkin esimerkiksi Sosiaalilääketieteellisessä aikakauslehdessä vertaisarviointijärjestelmän myötä. Nyt olemme näihin periaatteisiin virallistikin sitoutuneet.

KIRJALLISUUS

Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen. Edita Prima Oy. Helsinki 2002. <http://pro.tsv.fi/tenk/JulkaisutjaOhjeet/htkfi.pdf>

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan kotisivu <http://pro.tsv.fi/tenk/>

MIKA GISSLER

*Dosentti, kehittämispäällikkö
Stakes*